

УДК 364-786+615.8]-056.26

ЗАХОДИ З КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ОСІБ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ

Радчук Тетяна Вікторівна здобувачка магістерського рівня освіти освітньої
програми «Громадське здоров'я», 502 група

Науковий керівник: кандидат медичних наук, доцент кафедри «Технології медичної
діагностики, реабілітації та здоров'я людини» **Грищук Сергій Миколайович**
Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради

MEASURES FOR COMPREHENSIVE REHABILITATION AND HEALTH STRENGTHENING OF PERSONS WITH DISABILITIES DUE TO WAR

Radchuk T.V., Hryshchuk S.M.
Zhytomyr Medical Institute of Zhytomyr Regional Council

Abstract. The research is aimed at studying comprehensive rehabilitation and measures to improve the health of persons with disabilities resulting from the war. The importance of involving multidisciplinary teams in the treatment process is analyzed and emphasized. Effective approaches to physical and psychological rehabilitation are explored, information on current international practices of recovery is processed, and practical recommendations for optimizing the rehabilitation system in Ukraine are developed.

Key words: comprehensive rehabilitation, health promotion, military personnel, veterans, persons with disabilities.

Актуальність проблеми. Внаслідок повномасштабної збройної агресії росії проти України, що триває з 2022 року, значно зросла кількість осіб з інвалідністю серед як військовослужбовців, так і серед цивільного населення. Бойові травми, втрата кінцівок, поранення, а також психологічні наслідки, такі як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), є критичними викликами для системи охорони здоров'я, соціального захисту та реабілітації [3, 4]. У сучасних умовах реінтеграція осіб з інвалідністю у суспільне життя потребує не лише медичного втручання, але й комплексного підходу, що охоплює психологічну, соціальну, професійну та іншу підтримку [2]. Формування ефективної системи комплексної реабілітації є пріоритетом державної політики та важливим чинником збереження людського потенціалу країни в умовах війни та післявоєнного відновлення [1, 3]. Таким чином, дослідження та практичне впровадження дієвих стратегій у даній сфері є актуальним державним пріоритетом.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз сучасних підходів до комплексної реабілітації та зміцнення здоров'я осіб з інвалідністю внаслідок війни в Україні, виявлення основних проблем і перспектив удосконалення системи реабілітаційних послуг у контексті міждисциплінарного та інтегрованого підходу.

Матеріали та методи. В ході дослідження було здійснено аналіз нормативно-правової бази та наукової літератури, яка стосується/дотична до теми дослідження. Серед методів використано системний аналіз, порівняння, логічне узагальнення.

Результати та їх обговорення. Відповідно до закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» від 03.12.2020 № 1053-IX, комплексною реабілітацією вважається система взаємоузгоджених реабілітаційних заходів різних видів, яка має спільну мету та завдання [1].

Комплексна реабілітація – це об'єднання декількох видів допомоги, метою яких є поступове відновлення здоров'я, працездатності, соціальної активності та психологічної рівноваги людини [2]. Головне завдання полягає у відновленні втрачених або порушених

функцій, адаптації до активного життя, соціальній інтеграції особи з інвалідністю та її професійній самореалізації [3]. Комплексна реабілітація осіб з інвалідністю охоплює кілька ключових напрямів:

1. Медична реабілітація: передбачає відновлення фізичних функцій, протезування, фізіотерапію, використання технічних засобів реабілітації. Основні напрямки медичної реабілітації: відновлення після ампутацій та протезування, нейрореабілітація при черепно-мозкових травмах та ураженнях спинного мозку, відновлення після опіків та вибухових травм, реабілітація при порушеннях зору та слуху, лікування хронічного больового синдрому. Важливим аспектом медичної реабілітації є застосування доказових методик фізичної та функціональної терапії, ерготерапії, кінезіотерапії. Перспективними напрямками є впровадження роботизованих технологій, віртуальної реальності та телереабілітації.

2. Психологічна реабілітація: відіграє критичну роль у відновленні осіб з інвалідністю внаслідок війни, адже високий відсоток пацієнтів, окрім фізичних травм, страждає від ПТСР, депресії, тривожних розладів та інших психологічних проблем. Ефективна психологічна допомога включає: травмафокусовану когнітивно-поведінкову терапію; групові терапевтичні заняття; тренінги з управління стресом та емоціями; роботу з сім'ями пацієнтів. Особлива увага приділяється формуванню нової ідентичності та самоприйняття, подоланню стигматизації, розвитку адаптивних копінг-стратегій.

3. Соціальна реабілітація: включає адаптацію до життя у громаді, доступ до транспорту, інклюзивної інфраструктури та соціальних послуг.

4. Професійна реабілітація: передбачає навчання, перекваліфікацію, сприяння працевлаштуванню, розвиток підприємницьких ініціатив. Створюються програми підтримки ветеранів у сфері бізнесу.

Ключову роль у комплексній реабілітації відіграє мультидисциплінарна команда фахівців. Об'єднання лікарів різних спеціалізацій, психологів та соціальних працівників є необхідною умовою для цілісного та скоординованого відновлення. Лише такий підхід забезпечує глибоке розуміння потреб пацієнта, розробку індивідуалізованого та максимально дієвого плану лікування, а також всебічну підтримку на всіх етапах – від фізичного до психологічного та соціального [4].

Європейський та американський досвід переконливо демонструє, що залучення мультидисциплінарної команди у складі реабілітолога, фізичного терапевта, психолога та медсестри значно покращує результати відновлення пацієнтів. Завдяки поєднанню знань та методів кожного фахівця, які взаємно доповнюють один одного, процес повернення людини до звичного життя відбувається значно ефективніше та швидше [5].

За результатами дослідження варто виділити деякі проблемні аспекти, які потребують вирішення. До них належать: нерівномірність доступу до реабілітаційних послуг у регіонах; недостатня кількість кваліфікованих фахівців у сфері реабілітації; відсутність єдиної інтегрованої системи надання реабілітаційних послуг; низький рівень інклюзивності громадського простору та інфраструктури.

Тому ключовими факторами успішної діяльності системи комплексної реабілітації осіб з інвалідністю внаслідок війни є: розбудова мережі спеціалізованих реабілітаційних центрів з мультидисциплінарними командами; підвищення кваліфікації фахівців з реабілітації відповідно до міжнародних стандартів; інтеграція інноваційних реабілітаційних технологій та методик; забезпечення безперервності та наступності реабілітаційного процесу; залучення громадських організацій та волонтерських ініціатив до проведення та фінансування реабілітаційних заходів, особливо в частині соціальної та професійної реабілітації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Якісна комплексна реабілітація є запорукою здорового суспільства, оскільки відновлює функціональні можливості осіб з інвалідністю, повертаючи їх до праці та активної соціальної участі, що полегшує навантаження на медичну та соціальну сфери. Вкладаючи кошти в їхнє відновлення, ми не

тільки гарантуємо гідне життя цим людям, але й зміцнюємо економіку країни та підвищуємо загальний добробут. Ігнорування якісної реабілітації призводить до посилення залежності, соціальної ізоляції та втрати цінного людського ресурсу, що негативно позначається на громадському здоров'ї в цілому.

Перспективи подальших досліджень полягають у проведенні опитування учасників реабілітаційного процесу з метою розробки заходів щодо його оптимізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я : Закон України від 03.12.2020 № 1053-IX : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text> (дата звернення: 11.01.2025).

2. Мосійчук І.В., Гришук С.М. Медична та психологічна реабілітація людей з інвалідністю: роль фахівців та громади. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні питання підготовки та наукової діяльності магістрів галузі знань «Охорона здоров'я», Ужгород, 2023 р. С. 73 – 76.

3. Копилов В. О., Недодаєва В. С. Фізична реабілітація в Україні. Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах: тези доп. II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 3-4 червня 2021 р.–Дніпро, Україна, 2021.–513 с., 300.

4. Нестройний О. О., Бойко Н. О. Реабілітація травм війни військовослужбовців на базі державної установи «територіально-медичне об'єднання МВС України по Кіровоградській області». Взаємодія державних органів та громадськості у сфері протидії кримінальним правопорушенням у центральних регіонах України: збірник матеріалів круглого столу (м. Кропивницький, 17 квітня 2024 р.). С.257-260

5. Rathore F. A., Anwar F., Younas U. Multidisciplinary Team Working in Rehabilitation Medicine: Advantages and challenges. *JPM. The Journal of the Pakistan Medical Association*, 2024, 74.2: 409-412.

REFERENCES

1. Pro reabilitatsiiu u sferi okhorony zdorovia.[About rehabilitation in the healthcare sector]: Zakon Ukrainy vid 03.12.2020 № 1053-IX : stanom na 1 sich. 2025 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>

2. Mosiichuk I.V., Hryshchuk S.M. Medychna ta psykhologichna reabilitatsiia liudei z invalidnistiu: rol fakhivtsiv ta hromady. [Medical and psychological rehabilitation of people with disabilities: the role of professionals and the community]. Materialy IV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu «Aktualni pytannia pidhotovky ta naukovo diialnosti mahistriv haluzi znan «Okhorona zdorovia», Uzhhorod, 2023 r. S. 73 – 76.

3. Kopylov V. O., Nedodaieva V. S. Fyzychna reabilitatsiia v Ukraini. Shliakhy rozvytku nauky v suchasnykh kryzovykh umovakh. [Physical rehabilitation in Ukraine. Ways to develop science in the current crisis conditions]. Tezy dop. II mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii, 3-4 chervnia 2021 r.–Dnipro, Ukraina, 2021.–513 s.,300.

4. Nestroinyi O. O., Boiko N. O. Reabilitatsiia travm viiny viiskovosluzhbovtsiv na bazi derzhavnoi ustanovy «terytorialno-medychne obiednannia MVS Ukrainy po Kirovohradskii oblasti». Vzaiemodiia derzhavnykh orhaniv ta hromadskosti u sferi protydii kryminalnym pravoporushenniam u tsentralnykh rehionakh Ukrainy. [Rehabilitation of war traumas of servicemen on the basis of the state institution “Territorial Medical Association of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in Kirovohrad Region”. Interaction of state bodies and the public in the field of combating criminal offenses in the central regions of Ukraine]: zbirnyk materialiv kruhloho stolu (m. Kropyvnytskyi, 17 kvitnia 2024 r.). S.257-260

5. Rathore F. A., Anwar F., Younas U. Multidisciplinary Team Working in Rehabilitation Medicine: Advantages and challenges. *JPM. The Journal of the Pakistan Medical Association*, 2024, 74.2: 409-412.
